

TULEVAISUUSPOLITIikka – MITÄ SE ON, JA MIKÄ ON TULEVAISUUSVALIOKUNNAN ROOLI?



**TULEVAISUUSPOLITIikka –
MITÄ SE ON, JA MIKÄ ON
TULEVAISUUSVALIOKUNNAN ROOLI?**

Tulevaisuusvaliokunnan 25-vuotisjuhlakokous

16.11.2018

Kannen ja sisäsivujen kuvat: Hanne Salonen, eduskunta.

Kansikuvassa Kulosaaren yhteiskoulun lukion oppilaat tenttaavat tulevaisuusvaliokunnan jäseniä Helsingin kirjamessuilla lokakuussa 2017.

Takakannen kuva: Vesa Lindqvist, eduskunta. Osa Wäinö Aaltosen teoksesta Tulevaisuus (1932).

Tulevaisuusvaliokunta

00102 Eduskunta

www.eduskunta.fi

Helsinki 2019

ISBN 978-951-53-3716-0 (nid.)

ISBN 978-951-53-3717-7 (pdf)

ISSN 2342-6594 (painettu)

ISSN 2342-6608 (verkkojulkaisu)

Sisällys

Esipuhe, Stefan Wallin, tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja	5
Eduskunnan tervehdys 25-vuotiaalle tulevaisuusvaliokunnalle, eduskunnan puhemies Paula Risikko	13
Tervehdyspuhe eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan 25-vuotisjuhlakokouksessa, pääministeri Juha Sipilä.....	17
Videotervehdys tulevaisuusvaliokunnalle, EU-komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen	20
Kommenttipuheenvuorot	23
Eero Paloheimo, tekniikan tohtori, tulevaisuusvaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja (1993–1995)	23
Mikko Kosonen, yliasiamies, Sitra.....	25
Juha Kaskinen, johtaja, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto	27
Sirkka Heinonen, professori, Tulevaisuuden tutkimuksen seuran varapuheenjohtaja.....	29
Kimmo Elo, Eduskuntatutkimuksen keskus	31

Stefan Wallin, tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja

Arvoisa lukija

Tulevaisuusvaliokunta vietti 25-vuotisjuhliaan avoimen juhla kokouksen merkeissä 16.11.2018 eduskunnan Pikkuparlamentissa. Mukana oli monia valiokunnan toimintaan vuosien varrella vaikuttaneita henkilöitä ja tahoja. Tilaisuuteen toivat tervehdyksensä muun muassa eduskunnan puhemies Paula Risikko, pääministeri Juha Sipilä sekä videotervehdyksen muodossa myös Euroopan komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen.

Jo vuonna 1986 eduskunnan puhemiehistölle jätettiin kansalaisaloite, jossa vaadittiin tulevaisuuden tutkimusyksikön perustamista eduskuntaan. Vuoden päästä tästä kansanedustaja Jussi Ranta teki yhdessä 135 muun kansanedustajan kanssa kirjallisen kysymyksen, jossa kysyttiin *”Minkälaisia suunnitelmia hallituksella on kansaamme kohdistuvia tai maailmanlaajuisia tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia koskevan selvitystyön aloittamisesta ja edistämisestä?”*¹

Kansanedustaja Eero Paloheimon ja 166 muun kansanedustajan 9.6.1992 tekemässä varsinaisessa lakiehdotuksessa ehdotettiin Suomen hallitusmuotoa muutettavaksi siten, että *”... uusi hallitus olisi velvollinen tuomaan eduskuntaan käsiteltäväksi hallitusohjelmansa lisäksi suunnitelman pitkän aikavälin tulevaisuudesta. Tämä pitkän aikavälin suunnitelma tuotaisiin eduskunnan käsiteltäväksi selontekona.”* Perusteluina esitettiin, etteivät eduskunnan valtiopäiväjärjestyksessä esitetyt työmuodot sisällä mahdollisuutta pitkän aikavälin suunnitteluun, eivätkä edes keskusteluun maan pitkän tai keskipitkän aikavälin tulevaisuudesta. Olisi välttämätöntä, että eduskunta voisi omaan työhönsä liittyen aika ajoin paneutua maan pitkän aikavälin tulevaisuuteen ja sen ongelmiin.²

Tulevaisuusvaliokunta perustettiin vuonna 1993 aluksi väliaikaisena valiokuntana. Myöhemmin, vuonna 2001, se vakinaistettiin pysyväksi valiokunnaksi. Tällä hetkellä tulevaisuusvaliokunta on yksi Suomen eduskunnan 16 pysyvästä valiokunnasta. Valiokunnan kaikki 17 jäsentä ja 9 varajäsentä ovat kansanedustajia. Tulevaisuusvaliokunnan ”vastinministeriö” on valtioneuvoston kanslia ja vastinministeri pääministeri.

¹ Tulevaisuusvaliokunnan synty on kuvattu erinomaisesti Arja Tuulikki Aalto-Lassilan Helsingin yliopiston Valtiotieteellisen tiedekunnan Yleiseen valtio-oppiin (Hallinnon ja organisaatioiden tutkimuksen linjalle) tekemässä pro gradu -tutkielmassa (Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan synty – kansalaisaloitteesta vakinaiseksi valiokunnaksi) maaliskuussa 2008.

² Sama.

Lyhyesti tiivistäen tulevaisuusvaliokunnalla on viisi perustehtävää eduskunnassa:

1. Vaikka tulevaisuusvaliokunta ei olekaan lakiasäättävä valiokunta, niin se käsittelee samanlaisia valtiopäiväasioita kuin muutkin valiokunnat. Tulevaisuusvaliokunnan vastuulla on kaksi mietintöä: tulevaisuusmietintö ja Agenda2030 -mietintö eli YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman kansallisten toimenpiteiden seuranta. Kahden mietintönsä kautta tulevaisuusvaliokunnalla on siis aitoa poliittista valtaa. Valiokunta ei tee politiikkasuosituksia, vaan ponsia, jotka velvoittavat hallitusta. Tulevaisuusvaliokunnalla on lisäksi näkemysvaltaa, koska se voi lausua mistä tahansa asiasta ja ottaa näin kantaa kaikkiin niihin asioihin, joilla valiokunta katsoo olevan merkittävää tulevaisuusrelevanssia.
2. Tulevaisuusvaliokunnan tehtävänä on myös tunnistaa Suomen tulevaisuuteen merkittävästi vaikuttavia ilmiöitä ja asioita niin varhaisessa vaiheessa, että niihin voidaan vielä vaikuttaa poliittisella päätöksenteolla. Tähän tehtävään liittyen valiokunta kuulee vaalikausittain satoja asiantuntijoita ja valiokunnalla on oma budjetti selvityshankkeita varten. Kuulemisten ja selvitysten tulokset raportoidaan tulevaisuusvaliokunnan omassa julkaisusarjassa ja välitetään muiden valiokuntien ja valtioneuvoston tietoon lausunnoissa ja mietinnöissä. Kansalaisyhteiskunnan kanssa käydään dialogia esimerkiksi seminaarien ja avointen kokousten avulla. Tällä vaalikaudella valiokunta on tutkinut muun muassa totuuden jälkeistä aikaa (vastatietoa), hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta, jakamistaloutta ja alustatyötä, koulutusvientiä, taiteen menetelmiä tutkimuksessa ja kehittämisessä, fotoniikkaa, geeniteknologiaa, uuteen teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä ja yhteiskunnallisia vastakkainasetteluja, hyvinvointitalouden mittareita, pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuutta sekä EU:n villejä kortteja ja mustia joutsenia.
3. Tulevaisuusvaliokunnan tehtävänä on myös kehittää uusia demokratian ja poliittisen päätöksenteon innovaatioita. Tässä mielessä valiokunta on eduskunnan oma Think Tank ja tuotekehitysosasto. Tähän tehtävään liittyen valiokunta on muun muassa kehittänyt virtuaalivaliokuntaa, osallistanut kansalaiset mukaan lainvalmisteluun digitaalisilla alustoilla sekä kehittänyt eduskuntaan uusia luovia tiloja ja dialogisia toimintamalleja. Uusien luovien tilojen ansiosta asiantuntijakuulemiset tulevaisuusvaliokunnassa - ja myös muissa valiokunnissa - voidaan jatkossa toteuttaa vaikkapa tulevaisuusverstailla. Uusissa tiloissa voidaan hyödyntää myös keinoälyä, robotteja ja lisättyä todellisuutta. Tilat on rakennettu tulevaisuusvaliokunnan ehdotuksesta ja valiokunta osallistui tilojen ja teknologian suunnittelun koko projektin ajan.
4. Neljäs tulevaisuusvaliokunnan tehtävä on teknologian vaikutusten arviointi. Tähän liittyen valiokunta on kehittänyt Nelitasomalliksi nimetyn ennakointityökalun. Sen avulla valiokunta on jo vuodesta 2013 lähtien systemaattisesti etsinyt ja arvioinut radikaaleja teknologioita, jotka tulevat muuttamaan maailmaa. Monet luulevat, että valiokunnan TOP 100 -listan tavoitteena on tunnistaa kärkiteknologiat tyyliin TOP 3 tai TOP 10. Tilanne on pikemminkin päinvastoin: investoinnit esimerkiksi Nokian taustalla olleisiin osaamisalueisiin, kuten esimerkiksi radio- ja sähkötekniikkaan, tehtiin jo 1950- ja 1960-luvuilla, kun näiden alojen taloudellinen merkitys oli vielä varsin vähäistä. Kuka uskaltaa tehdä saman tänä päivänä ja mitä nämä meidän aikamme heikot signaalit eli tulevaisuutta muuttavat radikaalit teknologiat ovat? Ne

ovat parhaillaan mahdollisesti vasta arviointimme sijoilla 80 – 100. Mutta ne voidaan jo erottaa tiettyjen indikaattorien avulla. Arvioimme myös näihin uusiin teknologioihin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä säädös- ja osaamistarpeita. Apuna arviointityössä on Radikaalit teknologiat FB-ryhmä

5. (<https://www.facebook.com/groups/TuVRadikaalit/>), johon kuuluu parhaillaan 2 788 jäsentä. Valiokunta on saanut tästä arviointityöstä varsin hyvää palautetta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti OECD:ltä ja Euroopan komission ennakoitintyöskölkeltä, jotka ovat kummatkin omalla tahollaan hyödyntäneet työmme tuloksia. OECD on omissa arvoinneissaan maininnut TuV:n teknologian ennakkoinnin maailman parhaiden esimerkkien joukossa.
6. Viides valiokunnan tehtävä on tulevaisuudentutkimuksen ja ennakkoinnin kehittäminen. Valiokunta tekee jatkuvaa yhteistyötä Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa ja osallistuu kansallisen ennakoitiverkoston ja sitä koordinoivan Ennakointiluotsin toimintaan. Menetelmien osalta valiokunta on kehittänyt edellä kuvattua teknologian ennakoitintähtäliä sekä mustiin joutseniin, dialektiseen tulevaisuudentutkimukseen, utopioihin ja dystopioihin liittyviä menetelmiä. Mustissa joutsenissa etsitään trendien sijaan epäjatkumia. Dialektisessa tulevaisuudentutkimuksessa maailman menoa hahmotetaan trendinä ja antitrendinä ja näiden jännitteistä syntyvinä syntrendinä. Fiktiolla, kuten esimerkiksi utopioilla ja dystopioilla, voidaan etsiä mahdollisen rajoja sekä hahmottaa kehitykseen liittyviä pelkoja ja odotuksia. Vaikka tulevaisuusvaliokunta ei ole tutkimusorganisaatio, monet raporteistamme edustavat sekä menetelmällisesti että sisällöllisesti uusinta uutta tulevaisuudentutkimuksessa.

Jos haluaa, kuudenneksi valiokunnan tehtäväksi voisi nimetä kansainvälisen yhteistyön. Monessa maassa on jokin tulevaisuusvaliokunnan vastintaho. Näin on muun muassa Virossa, Unkarissa, Ukrainassa, Singaporessa, Etelä-Koreassa, Chilessä, Uruguayissa ja Ruotsissa. Tulevaisuusvaliokunta on ollut monessa tapauksessa mallina ja avuksi näiden muiden valiokuntien perustamisessa, mitä voidaan pitää jossakin mielessä tulevaisuusvaliokunnan onnistumisena. Valiokunnassa vierailee kuukausittain kansainvälisiä delegaatioita valiokunnan toimintaan tutustumassa.

Parhaillaan ajankohtaisessa Jouni Backmanin ja Liisa Hyssälän Kansanvallan peruskorjaus -raportissa³ tulevaisuusvaliokunnasta ja eduskunnan tulevaisuusorientaatiosta sanotaan muun muassa seuraavaa:

"Eduskunnassa pitkän aikavälin yleisempi tulevaisuustarkastelu on vastuutettu pääasiassa vain yhdelle valiokunnalle eli tulevaisuusvaliokunnalle. Muun eduskunnan aika kuluu hallitukselta tulevien lakiesitysten (ml. talousarvio) hyvinkin yksityiskohtaiseen käsittelyyn."

³ Liisa Hyssälä ja Jouni Backman: Kansanvallan peruskorjaus – kaikki voimavarat käyttöön. Työpaperi 23.2.2018, Sitra

"Eduskunnasta on hävinnyt pitkän linjan kokemukseen ja näkemykseen perustuva monivivahteinen ja värikäs kansakunnan yhteinen tulevaisuusnäkemys. Sen asemesta eduskunnasta on tullut tylsän väritön ja väsynyt hallintokone. Asiat vyöryvät ja kaatuvat kansanedustajien päälle. Demokratian edustajat ovat työuupuneita eikä ajatteluun ole aikaa."

"Eduskunnan valiokuntatyön osalta merkittävimmät viimeaikaiset uudistukset ovat koskeneet joidenkin uusien valiokuntien perustamista. Tulevaisuusvaliokunnan perustaminen vuonna 1993, tosin aluksi tilapäisenä valiokuntana, oli kansainvälisestikin merkittävä uudistus. Tulevaisuusvaliokunnan rooli on vaihdellut vaalikausittain ja se ei ole päässyt toivottuun rooliin. Toisaalta sitä ei ole osattu hyödyntää riittävästi eduskunnan muussa toiminnassa ja toisaalta pitkän aikavälin sekä poikkihallinnolliset asiat ovat jääneet liiksi vain tulevaisuusvaliokunnan vastuulle."

Jo näistä Kansanvallan peruskorjaus -raportin ajatuksista tulee tulevaisuusvaliokunnan työhön kehittämishaasteita, mutta myös TuV:n 25-vuotisjuhlassa esitettiin paljon toiveita ja ajatuksia tulevaisuusvaliokunnan toiminnan kehittämiseen.

Puhemies Risikko korosti historian ja muutoksen ymmärtämisen tärkeyttä: ennakointi on tarkinta, kun tulevien megatrendien tunnistaminen yhdistyy historian ymmärtämiseen. Ihmisten yhteiselämä saa jatkuvasti uusia muotoja, tieteen kehityksen myötä syntyy uusia innovaatioita, teknologiset keksinnöt muuttavat ihmisten käsitystä ajasta ja paikasta. Muutos ja kehitys näyttävät ainoalta pysyvältä asialta. Samaan aikaan kuitenkin paljon pysyy aina ennallaan. Maantieteen asettamat rajat, luonnon luomat olosuhteet ja biologiset perustarpeet ovat lähes pysyviä tai muuttuvat vain hyvin hitaasti. Ihminen on aina osa myös kulttuuria, jonka perimmäiset merkitykset säilyvät muuttumattomina hyvin pitkään. Ymmärrämme edelleen helposti, mistä Aristoteles puhui, Shakespeare kertoi tai Mikael Agricola kirjoitti. Mikäli elämän hidasta jatkuvuutta ei ymmärretä, ennakointi helposti johtaa harhaan. Muutoksen nopeutta ja vauhtia helposti liioitellaan, sitä hidastaviin vaikutuksiin ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

Pääministeri Sipilän terveiset kuuluivat seuraavasti: Neljävuotinen vaalikausi on lyhyt aika isojen muutosten ja reformien tekemiselle. Sekä eduskunnan että valtioneuvoston työssä on kehitettävä yhä enemmän pitkän aikavälin päätöksentekoa. Tarvitsemme yhteiskunnassa isoja yhteisiä tavoitteita, joihin kaikki voivat sitoutua. Samoin tarvitsemme erilaisia ratkaisukeinoja, joista voidaan valita, kun ilmiöt monimutkaistuvat. Tällaisessa työssä tulevaisuusvaliokunnan roolia ja tehtävää kannattaa pohtia ja vahvistaa. Aina silloin tällöin keskusteluissa nousee esiin tarve laajemmalle yhteiskunnalliselle visiolle. Kaivataan Suomen suuntaa, isoa kuvaa ja yhteistä isoa tavoitetta. Tällöin puhumme asioista kuten pohjoismaiden hyvinvointimalli, tasa-arvo, kestävä kehitys, turvallisuus.

Pääministeri korosti, että Agenda2030:n toteutumisen ja politiikkajohdonmukaisuuden seurannan rooli sopii hyvin tulevaisuusvaliokunnalle. Sen lisäksi hän kysyi, voisiko valiokunta olla tekemässä myös strategista hallitusohjelmaa. Koska valiokunnalle on resurssit pohtia ja miettiä tulevaa, olisi luontevaa, että strategisen hallitusohjelman myötä tulevaisuusvaliokunnan rooli voisi muuttua. Pääministeri korosti, että valiokunta voisi tehdä pidempiaikaista visiotyötä Suomelle. Tässä työssä olisi tärkeää tunnistaa kansallisia menestystekijöitä, joiden aikajänne ulottuu selvästi yli vaalikausien. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi ilmastopolitiikka, työllisyyden vahvistaminen, väestörakenteesta huolehtiminen sekä

tulevien sukupolvien mahdollisuuksien turvaaminen. Näistä tavoitteista pitäisi ainakin yrittää löytää yhteisymmärrys yli puoluerajojen. Keinot voivat sitten vaihdella riippuen hallituspohjasta. Tämä tulevaisuusvaliokunnan tekemä pitkän aikavälin visiotyö toimisi strategisen hallitusohjelman pohjana. Kulloinenkin hallitus tekisi sitten omat tavoitteensa ja hahmottelisi keinot neljäksi vuodeksi kerrallaan vision raameissa.

Valiokunnan tavatessa Tasavallan presidentti Niinistön myöhemmin syksyllä 2018, presidentti toivoi tulevaisuusvaliokunnalta hieman samaa: yhtä selkeää, konkreettista tavoitetta, jonka voisi saavuttaa ja johon kaikki (globaalisti ajatellen) voisivat sitoutua.

Tuntuu siltä, että vallalla on kenties eräänlainen hämmennys ja hajaannus; kokonaiskuva puuttuu, joka auttaisi ymmärtämään, mitä tapahtuu ja miksi, ja joka samalla auttaisi hahmottamaan tarvittavat toimenpiteet. Toisaalta kyse on arvoista: olemme tilanteessa, jossa pelkät faktat eivät auta. Tarvitaan arvokeskustelua ja arvopäätöksiä, jotta saamme yhteiskunnallemme ja tekemisellemme uuden suunnan. Tarvitsemme arvojohtajuutta ja kokonais kuvan ymmärtämistä. Ja näitä tulevaisuusvaliokunnaltakin pyydetään.

Pääministeri korosti myös ylisukupolvista ajattelua. Ilmastomuutos, tekoäly, työn murros, teknologian yleinen kehittyminen ja kansainvälisen järjestelmän narahtelu haastavat päätöksentekijöitä. Nykyisillä sukupolvilla on kenties suurempi mahdollisuus kuin koskaan vaikuttaa tulevien sukupolvien elinolosuhteisiin.

Varapuheenjohtaja Jyrki Katainen toivoi tulevaisuusvaliokunnalta aktiivista roolia Euroopan tulevaisuudesta käytävään keskusteluun. Nyt on erinomainen tilaisuus ottaa kantaa siihen, kuinka Eurooppaa ja Suomea sen osana tulisi kehittää. Tämän myös presidentti toi vierailullamme esille. Lisäksi lähes kaikissa juhlakokouksessa olleissa puheenvuoroissa korotettiin sitä, että voisimme olla aktiivisia aloitteen tekijöitä EU:ssa ja laajemminkin. Tulevaisuusvaliokunta onkin lausunut vaalikaudella 2015 – 2018 entistä aktiivisemmin EU-asioista Suurelle valiokunnalle. Mutta olisiko kenties myös aika kutsua kokoon kaikki olemassa olevat tulevaisuusvaliokunnat ja tehdä yhteinen tulevaisuusmietintö koko maailmalle?

Globalisaatio on murroksessa ja ihmiskunnan kehitys kriisiytymässä – tarvitsemme esimerkiksi yhteistä rauhantyötä, sillä kuten olemme huomanneet rauha ei ole itsestäänselvyys. Kataisen mukaan Eurooppa tulee olemaan, merkittävästi integroituneempi kolmen vuoden päästä kuin tänään. Yhteistyötä syvennetään Kataisen mukaan erityisesti ilmastopolitiikassa, kyberpuolustuksessa, pääomamarkkinoissa sekä kiertotaloudessa ja muovipolitiikassa. Katainen nosti esille myös kuusi erityistä teemaa, jotka vaikuttavat Euroopan ja myös Suomen tulevaisuuteen: 1) liberaaliin demokratiaan liittyvä oikeusvaltioperiaate (joita parhaillaan haastetaan myös EU:n sisällä); 2) Yhdysvallat, Kiina ja Venäjä haastavat Eurooppaa taloutta, investointien ja kauppapolitiikan keinoin sekä politiikalla, missä sääntöperustaisen monenkeskisyys saa väistyä itsekkään voimapolitiikan tieltä; 3) Keinoäly tulee muuttamaan yhteiskuntaa, työtä, taloutta ja ihmisyyttä; 4) Kiertotalous tulee olemaan keinoälyn rinnalla toinen maailmantaloutta eniten muokkaava megatrendi; 5) Ilmastomuutos ja sen ehkäisemiseksi tarvittavat toimet ja 6) Afrikan tulevaisuus.

Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen johtaja Juha Kaskinen korosti, että olennainen osa tulevaisuuspolitiikkaa on tulevaisuuden tietoinen tekeminen päätöksenteon kautta. Tulevaisuutta tehdään käytännössä koko ajan poliittisessa päätöksenteossa. Tulevaisuuspolitiikka

on politiikkaa, jota tehdään tietoisesti tulevaisuusorientoituneesti ja vastuullisuutta osoittaen. Kaskinen korosti kiperiä ongelmia ja rohkeita aloitteita: Tulevaisuusvaliokunnan tulevaisuuteen kuuluu kiperiä kysymyksiä, ilkeitä ongelmia ja haasteita, joiden ratkaiseminen vaatii yhteistyötä, uutta tietoa, kansalaisten osallistumista ja rohkeita aloitteita.

Tulevaisuuden tutkimuksen seuran tervehdyksessä varapuheenjohtaja, professori Sirkka Heinonen totesi mielestäni hyvin, että suomalainen perusvoima – sisu – on itse asiassa tulevaisuusresilienssiä – kykyä selvittää tulevaisuuden eteemme tuomista vaikeistakin oloista ja muutoksista, niin teknologian, talouden kuin yhteiskunnallisten disruptioiden suhteen. Sirkka Heinonen korosti tulevaisuusvaliokunnan roolia myös kulttuuristen muutosten tuntosarvina, tulkkina ja katalysoijana. Tulevaisuusvaliokunta on ottanut askeleita ennakointimetodien osaamisen ja hyödyntämisen suuntaan omassa toiminnassaan ja ammentaessaan tulevaisuuskäsitteiden tutkimuksen elementtejä. Heinonen toivoikin tulevaisuusvaliokunnalle roolia myös tulevaisuuden tutkimuksen kehittäjänä.

Sitran yliasiamies Kosonen halusi puheenvuorossaan herätellä koko eduskuntaa ja valiokuntia. Hän kysyi, olisiko eduskunnan eri valiokuntien työskentelyssä mahdollista huomioida nykyistä systemaattisemmin kansallisen ennakointityön tuotoksia. Hän esitti idean siitä, voisiko jokaisen valiokunnan vuosikelloon mahtua oman vastualueen ennakointitietoon tutustuminen kerran vuodessa, kootusti ja esimerkiksi työpajamaisesti. Tällaiset työpajat voitaisiin haluttaessa toteuttaa avoimina kuulemisina tai niissä voitaisiin hyödyntää syötteinä niitä tulkintoja, joita olisi ensin kerätty kansalaiskeskusteluista. Tulevaisuusvaliokunnalle voitaisiin kenties sopia jokin tällaisia työpajakokonaisuuksia ja niiden tuottamia näkemyksiä kehittävä ja yhteen vetävä rooli.

Tulevaisuusvaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja, Eero Paloheimo puolestaan totesi omassa puheenvuorossaan, että:

”Ihmiskunta elää esihistoriansa ja historiansa ainutkertaista hetkeä juuri nyt. Historiasta ei löydetä esimerkkiä samanlaisesta tilanteesta. Koskaan aikaisemmin ei ihmiskunnalta ole vaadittu samanlaista, yhteistä rintamaa tulevaisuuden uhkatekijöiden torjumiseksi. Todennäköisesti meidän sukupolvemme jää onnekkaimmaksi sukupolveksi verrattuna aikaisempiin ja lähimpiin seuraaviin. Kaikki tämä kuormittaa meitä merkittäväällä vastuulla, suuremmalla kuin edeltäjillemme ja seuraajillemme on säilytetty. Nyt tarvitaan luovuutta, menneen kopiointi ei riitä. Tulevaisuutta ei vain ennusteta, vaan sitä suunnitellaan ja parhaimmillaan tehdään. Koska kysymys on eduskunnan instituutiosta eikä keskustelukerhosta, tulee tulevaisuusvaliokunnan tuottaa myös konkreettisia tuloksia.

Tulevaisuusvaliokunnan selvityksillä, analyysillä ja toimenpide-ehdotuksilla täytyy olla vaikutuksensa myös päivänkohtaiseen lainsäädäntöön. Kaiken lainsäädännön tulisi ottaa huomioon myös todennäköisin, keskipitkän aikavälin tulevaisuus. Tästä sidoksesta huolehtiminen on ensisijaisesti tulevaisuusvaliokunnan oma tehtävä, ei lakeja säätävien ja budjetiteja laativien valiokuntien. Dialogi on kuitenkin ja tietysti välttämätön. Tulevaisuusvaliokunnan on sivuutettava päivänpoliittiset valtakiekkat, oltava niitä laajakatseisempi.”

Selvää on, että valiokunnan vaikuttavuutta ja roolia eduskunnan sisällä ja Suomen päivänpolitiikassa on selkeytettävä ja lisättävä. Haasteena on toki se, että valiokunnan pitäisi silti

pysytellä päivänpolitiikan ulkopuolella; tulevaisuuspolitiikassa. Samalla vaikuttavuus on suurin haasteemme. Valiokunta on hyvin perillä asioista ja usein asioiden edellä niin kuin pitääkin – mutta mitä hyötyä siitä on ja kenelle? Ilman vaikuttavuutta teemme turhaa työtä. Tätä vaikuttavuutta voidaan varmasti parantaa kehittämällä yhteistyötä eduskunnan sisällä. Valiokuntien väliselle yhteistyölle ei ole erityisen vahvoja perinteitä, mutta pienin askelin, kaikkia konkreettisesti hyödyttävissä asioissa yhteistyötä voidaan kyllä kehittää.

Kestävä kehitys eli YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman kansallisten toimenpiteiden seuranta on valiokunnalle suuri ja innostava haaste seuraavinakin vuosina. Tähän liittyen hyvinvointitalousajattelun sekä ilmiöpohjainen politiikkajohdonmukaisuuden edistämisen merkitys todennäköisesti kasvaa tulevaisuudessa.

Valiokunta on myös jo vastannut tulevaisuusmietintönsä toisessa osassa (TuVM 1/2018) Presidentin ja pääministerin asettamiin kysymyksiin pitkän aikavälin politiikasta ja globaalihaasteista. Tulevaisuusvaliokuntaa tarvitaan kokonaisuuksien luomisessa arvojohtajuuden esillä pitämisessä.



Hyvä Vastanottaja,

Tulevaisuusvaliokunta täyttää 25 vuotta.

Tervetuloa tulevaisuusvaliokunnan 25-vuotisjuhlakokoukseen, jonka teemana on

Tulevaisuuspolitiikka - mitä se on, ja mikä on tulevaisuusvaliokunnan rooli?

Aika: Perjantai 16.11.2018 kello 10.00 – 11.30

Paikka: Pikkuparlamentin Auditorio, Arkadiankatu 3, 00100 Helsinki

Yleisöä pyydetään saapumaan paikalle hyvissä ajoin ja asettumaan paikoilleen kello 09.55 mennessä.

Juhlakokousta voi seurata myös Internetissä: <https://www.eduskunta.fi/fi/Sivut/live.aspx>

Ohjelma

10.00 Eduskunnan tervehdys, *puhemies Paula Risikko*

10.10 Tervehdyspuhe, *pääministeri Juha Sipilä*

10.25 Videotervehdys, *EU komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen*

10.30 Yhteenveto: Tulevaisuusvaliokunta eduskunnassa, *valiokunnan puheenjohtaja Stefan Wallin*

10.40 Kommenttipuheenvuorot

- Tulevaisuusvaliokunnan perustarkoitus, *tulevaisuusvaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja (1993 – 1995), tekniikan tohtori Eero Paloheimo*
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto *Sitra, yliasiamies Mikko Kosonen*
- Tulevaisuuden tutkimuskeskus, *johtaja Juha Kaskinen*
- Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry, *professori Sirkka Heinonen*
- Eduskuntatutkimuksen keskus, erikoistutkija Kimmo Elo

11.00 Kahvitarjoilu ja keskustelua

11.30 Tilaisuus päättyy

Eduskunnan tervehdys 25-vuotiaalle tulevaisuusvaliokunnalle

Eduskunnan puhemies Paula Risikko



Hyvät naiset ja herrat,

tunnen suurta kunnioitusta ja ylpeyttä saadessani onnitella kaksikymmentäviisivuotiasta tulevaisuusvaliokuntaa.

Parlamenttimatkoilla olen monta kertaa kokenut, kuinka kiinnostuneita muiden maiden kansanedustajat ovat tulevaisuusvaliokuntamme työstä. Myös moneen suomalaiseen kuntaan ja järjestöön on perustettu tulevaisuusvaliokunta antamanne mallin mukaisesti. Vaitukuksenne ulottuu Uruguayn Montevideosta Lempäälään, Lakimiesliitosta luterilaiseen kirkkoon.

On oikeastaan hämmästyttävää, että juuri Suomessa on näin korkealaatuista tulevaisuuden ennakkointia.

Suomalaisen kirjallisuuden seura on koonnut yli 15 000 perinteistä suomalaista sananlaskua Kansanrunousarkistoon. Näistä moni liittyy tuleen ja tuuleen, pikaisella selauksella löysin kuitenkin vain yhden sanalaskun tulevaisuudesta. "Jos tunturin laki höyryää, niin sae tulee."

Perinteisessä maatalousyhteiskunnassa tulevaisuutta luettiin metsistä ja tuntureista, joskus kahvinporoistakin. Eräät yhteiskuntatutkijat ovat jopa esittäneet kriittisen kysymyksen, onko nykyinen tulevaisuuden ennakkointi juuri tämän parempaa. Yhdysvaltalainen professori Philip Tetlock on muun muassa sanonut ennakkoon aavistamattomilla sattumilla olevan niin suuri merkitys, että tikkoja heittävä simpanssi pystyy valikoimaan toteutuvia tulevaisuustrendejä yhtä hyvin kuin kuka tahansa meistä ihmisistä.

Itse en kuitenkaan ole näin kyyninen vaan uskon asiantuntijatiedon merkitykseen ja ennakkoinnin mahdollisuuksiin. On kuitenkin totta, että tulevaisuus on aina epävarma. Ennakointi on vähän kuin yrittäisi ottaa pilven käteensä. Pilven piirteet näyttävät kaukaa tarkoilta, mutta läheltä käsi haroo vain tyhjää. Tulevaisuus yllättää aina.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että elämä olisi pelkkää kaaosta ja täysin sattumanvaraista. Meidän ihmisten sisällä olevat käsitteelliset mallit ovat harvinaisen pitkäaikaisia ja pysyviä.

Kaikki lähitulevaisuuden suuret haasteetkin voidaan tiivistää kolmeksi ikuisiksi peruskysymykseksi: mikä on ihmisen suhde luontoon, pohjoisen suhde etelään, idän suhde länteen?

Arvoisat kuulijat,

Monet tulevaisuuden skenaariot ovat osoittautuneet virheellisiksi, mutta monet myös oikeiksi. Tulevaisuusvaliokunnan historia on itse asiassa eräs parhaista todisteista ennakkointityön tarkkuudesta.

Historiassa ei ole selkeitä alkuja eikä loppuja, eikä tulevaisuusvaliokunnan alkuakaan voida tarkalleen määritellä.

Jo vuonna 1986 eduskunnan puhemiehistölle jätettiin kansalaisaloite, jossa vaadittiin tulevaisuudentutkimusyksikön perustamista eduskuntaan. Vuoden päästä 136 kansanedustajaa jätti pääministerille kirjallisen kysymyksen:

"Minkälaisia suunnitelmia hallituksella on kansaamme kohdistuvia tai maailmanlaajuisia tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia koskevan selvitystyön aloittamisesta ja edistämisestä?"

Näinä vuosina tärkeimmät ennakkointiin liittyvät keskustelut käytiin kuitenkin tulevaisuusselontekojen yhteydessä. Vuonna 1993 pääministeri Esko Aho esitteli hallituksensa selon teon maamme pitkän aikavälin tulevaisuudesta. Tämä kaksikymmentäviisi vuotta vanha puhe on hyvä esimerkki ennakkoinnin mahdollisuuksista ja tarkkuudesta.

"Olemme keskellä syvää yhteiskunnallista murrosta, joka koskettaa meitä suomalaisina, eurooppalaisina ja ihmiskunnan jäseninä. Sen lähteet ovat ennen muuta ekologiasta, teknologiasta ja kansainvälisen talouden rakenteista kumpuavia. Maailman tulevaisuutta uhkaavat ilmastomuutos, väestöräjähdykset ja ravintotuotannon ongelmat."

Tämän päivän näkökulmasta pääministeri tuntuu osuneen oikeaan ja nähneen tulevaisuuteen. Tämän tarkkanäköisyyden taustalla oli asiantuntijoiden ja poliitikkojen yhteistyö, jota pian alettiin harjoittaa myös samaan aikaan perustetussa tulevaisuusvaliokunnassa.

Vanhan antiikin myytin mukaan on olemassa kahdenlaisia ihmisiä. On olemassa ihmisiä, jotka ketun tavoin tietävät monista hyvin erilaisista asioista vähän. On olemassa myös ihmisiä, jotka käyttäytyvät siilin tavoin ja tietävät yhdestä tärkeästä asiasta paljon.

Kansanedustajat ja asiantuntijat eroavat toisistaan kuin ketut ja siilit. Molempia kuitenkin tarvitaan hyvään ennakkointityöhön.

Meidän suomalaisten yhteisenä vahvuutena on myös ollut samankaltainen ymmärrys historian merkityksestä ja politiikan jatkuvuudesta. Niin paljon meitä suomalaisia on vuosien varrella muistutettu maamme maantieteellisestä sijainnista, joka ei muutu, vaikka hallitukset ja poliittiset puolueetkin vaihtuisivat.

Oman kokemukseni perusteella ennakkointi on tarkinta, kun tulevien megatrendien tunnistaminen yhdistyy historian ymmärtämiseen. Ihmisten yhteiselämä saa jatkuvasti uusia muotoja, tieteen kehityksen myötä syntyy uusia innovaatioita, teknologiset keksinnöt muuttavat ihmisten käsitystä ajasta ja paikasta. Muutos ja kehitys näyttävät ainoalta pysyvältä asialta.

Mutta.....

Samaan aikaan kuitenkin paljon pysyy myös aina ennallaan. Maantieteen asettamat rajat, luonnon luomat olosuhteet ja biologiset perustarpeet ovat lähes pysyviä tai muuttuvat vain hyvin hitaasti. Ihminen on aina osa myös kulttuuria, jonka perimmäiset merkitykset säilyvät muuttumattomina hyvin pitkään. Ymmärrämme edelleen helposti, mistä Aristoteles puhui, Shakespeare kertoi tai Mikael Agricola kirjoitti.

Mikäli elämän hidasta jatkuvuutta ei ymmärretä, ennakkointi helposti johtaa harhaan. Muutoksen nopeutta ja vauhtia helposti liioitellaan, sitä hidastaviin vaikutuksiin ei kiinnitetä riittävästi huomiota.

Hyvät tulevaisuusvaliokunnan jäsenet, juhlavieraat,

Vuosien aikana tekemänne työ ja laatimanne selvitykset tulevaisuuden energiavaihtoehtoista, geeniperimästä, hyvinvointiteknologioista ja työelämän muutoksista ovat olleet uraauurtavia ja vaikuttaneet kansanedustajien ajatteluun ja päätöksiin. Työnne arvo on huomattu myös muualla. OECD: ltä olette muun muassa saanut hienon kunnianosoituksen, kun se mainitsi radikaalit teknologit – ennakkoinnin esimerkkinä maailman parhaista käytännöistä.

Tulevaisuusvaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja, Eero Paloheimo, on kertonut, kuinka hän sai kansanedustajauransa aikana eniten lehdistössä huomiota siitä, kun hän lupasi ottaa elävänä pyydystetyn Ruokolahden leijonan pihalleen hoitoon. Koskaan lehdissä sen sijaan ei puhuttu valiokunnasta ja tulevaisuuden edestä tehdystä suuresta työstä.

Moni kansanedustajista jakaa varmasti samanlaisen kokemuksen. Luulen, että jokainen meistä kansanedustajista miettii, miten voisimme tehdä työstämme helpommin ymmärrettävän.

Tulevaisuusvaliokunnan työnä on ennakointi, teknologia-arviointien tekeminen, yhteiskuntapoliittinen keskustelu ja tulevaisuuden strateginen arviointi. Kaiken työn jälkeen kysymykseksi jää: miten puhe muuttuu kosketeltavaksi hahmoksi?

Miten esimerkiksi valiokunnan ehdotus lasten kuulemisesta kaavoituksessa muuttuu lopulta betoniksi ja teräkseksi, asunnoiksi ja puistoiksi, nurmikoiksi ja koripallokentiksi?

Tällaista keskustelua eduskunnassa käytiin kaksikymmentä vuotta sitten ja se on edelleen ajankohtaista. Meidän täytyy yhdessä löytää keinoja, joilla tulevaisuusvaliokunnan havainnot voidaan paremmin käyttää käytännön lainvalmistelutyössä. Olen varma, että tähän on erilaisia mahdollisuuksia.

Onnittelen nyt tulevaisuusvaliokuntaa 25 vuoden hienosta työstä. Tulevaisuus on tahdon ja työn, toivon ja uskon asia.

Elanor Rooseveltin sanoin: tulevaisuus kuuluu heille, jotka uskovat unelmiensa kauneuteen.

Kiitos!

Tervehdyspuhe eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan 25-vuotisjuhlakokouksessa

Pääministeri Juha Sipilä

Arvoisat kansanedustajat ja tulevaisuuteen katsojat,

tulevaisuusvaliokunta on yltänyt jo pitkälle aikuisuuden ikään. Kvartaali tässä kohtaa tarkoittaa neljännesvuosisataa, joka tulevaisuudesta puhuttaessa on samaan aikaan sekä hyvin lyhyt että pitkä aika. Tätä aikajänteiden pohdintaa me kohtaamme politiikassa päivittäin.

Olin ensimmäisellä kansanedustajakaudellani tulevaisuusvaliokunnan jäsen ja koin työn siellä erittäin mielekkääksi. Meillä oli aikaa ajatella ja pohdimme yhdessä tulevaisuutta monesta eri näkökulmasta. Teimme myös Kaikkeaa muuta puusta –pamfletin ja Suomen sata uutta mahdollisuutta: Radikaalit teknologiset ratkaisut -raportin. Olimme siis vähän jopa aikaa edellä.

Yhteinen havainto tältä vaalikaudelta on, että neljävuotinen vaalikausi on lyhyt aika isojen muutosten ja reformien tekemiselle. Sekä eduskunnan että valtioneuvoston työssä on kehitettävä yhä enemmän pitkän aikavälin päätöksentekoa. Tarvitsemme yhteiskunnassa isoja yhteisiä tavoitteita, joihin kaikki voivat sitoutua. Samoin tarvitsemme erilaisia ratkaisukeinoja, joista voidaan valita, kun ilmiöt monimutkaistuvat. Tällaisessa työssä tulevaisuusvaliokunnan roolia ja tehtävää kannattaa pohtia ja vahvistaa.

Tällä vaalikaudella on valtioneuvoston työssä otettu uusia toimintatapoja käyttöön. Strateginen hallitusohjelma sisältää vision vuodelle 2025, jossa Suomi 2025 on Yhdessä rakennettu ja uudistuva, välittävä ja turvallinen maa. Maa, jossa jokainen meistä voi kokea olonsa tärkeä. Yhteiskunnassamme vallitsee luottamus.

Olen edelleen tästä visiosta ylpeä. Se on arvoiltaan ja tavoitteiltaan sellainen, josta moni on varmasti samaa mieltä. Jotta jatkossakin hallitusohjelmat voisivat olla strategisia, näen että hallitustasolla tarvitaan yhteinen kuva tulevasta myös pidemmällä aikajänteellä. Tällä vaalikaudella asetettiin ensin kymmenen vuoden tavoitteet. Sen jälkeen tunnistettiin, mitä neljässä vuodessa pitää saada aikaiseksi. Visio ja pidemmän aikavälin tavoitteet tukevat strategista otetta arjessa. Strategista työtä ohjaa visio ja asetetut tavoitteet. Keinoja täytyy matkan varrella säätää. Se on ollut uutta, eikä siihen ole vielä kaikki tottuneet.

Pitkän aikajänteen politiikan haaste tulee nyt esiin, kun suuntaamme keväällä vaaleihin ja näemme mitkä asiat ovat olleet sellaisia, että valitut suunnat voidaan pitää ja mitä voidaan muuttaa.

Aina silloin tällöin keskusteluissa nousee esiin tarve laajemmalle yhteiskunnalliselle visiolle. Kaivataan Suomen suuntaa, isoa kuvaa ja yhteistä isoa tavoitetta. Tällöin puhumme asioista kuten pohjoismainen hyvinvointimalli, tasa-arvo, kestävä kehitys, turvallisuus. Samoja teemoja meillä on hallitusohjelman visiossa vuodelle 2025.

Hallitusohjelman vision lisäksi valtioneuvoston työssä on tälläkin vaalikaudella tehty mon-
taa muuta pitkän aikajänteen politiikkavalmistelua selontekojen muodossa. Esimerkiksi
keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma vuoteen 2030 ja kestävä kehityksen
globaali toimintaohjelma Agenda 2030. Näiden selontekojen kautta voimme yhdessä vah-
vistaa yhteiskunnassa käytävää keskustelua tulevaisuudesta ja tavoiteltavista suunnista.

Selontekojen ja vuoropuhelun lisäksi on pitkän aikajänteen pohdinnassa ja visiotyössä tär-
keäksi nähty parlamentaarinen ote. Tällä vaalikaudella on pohdittu parlamentaarisesti esi-
merkiksi sosiaaliturvan uudistamista, liikenneverkon rahoitusta ja tulevaisuuden kuntia.
Ne ovat kysymyksinä kovin erilaisia, mutta vaativat laaja-alaista arvopohjaista pohdintaa ja
monien eri toimijoiden näkemyksiä.

Meillä on siis hyviä alkuja katsoa asioita yhdessä eteenpäin. Tällä vaalikaudella tulevaisuus-
valiokunta on vastannut eduskunnassa Agenda2030:n käsittelystä ja sitä kautta syntyvän
pitkän aikajänteen politiikkajohdonmukaisuuden seurannassa. Tämä on ollut nähdäkseni
hyvä rooli tulevaisuusvaliokunnalle, joka nyt osaltaan vastaa siitä, että päätöksemme kan-
tavat myös seuraaville sukupolville ja kulkevat kohti globaalisti asetettuja tavoitteita.

Ratkaistavaksi tulee miten tulevat hallitukset ja eduskunnat haluavat rakentaa tulevaisuus-
työtä. Tällä vaalikaudella tulevaisuusselonteko on jaettu kahteen osaan, jotta keskustelua
ja vuorovaikutusta syntyisi enemmän. Ministeriöt ovat vahvistaneet ennakointitoimin-
taansa ja pystymme nyt toimimaan aiempaa yhtenäisemmin. Tämä on nähtävissä muun
muassa ministeriöiden tulevaisuuskatsauksissa, joiden taustalla ovat yhteiset muutosil-
miöt, jotka haastavat meitä tulevinä vuosina. Olemme luoneet tilaa uudennaiselle tulevai-
suuspolitiikalle.

Hyvät kuulijat,

Olen myös pohtinut paljon sitä, miten tulevaisuusvaliokunta voisi olla tekemässä strate-
gista hallitusohjelmaa? Nyt teimme vision 2025 osana hallitusneuvotteluja ja se on kohtuul-
lisen pienen joukon tekemä kiteytys tulevasta toivotusta suunnasta.

Teillä on täällä resurssit pohtia ja miettiä tulevaa, niin minusta olisi luontevaa, että strate-
gisen hallitusohjelman myötä myös tulevaisuusvaliokunnan rooli voisi muuttua. Itse ajatte-
len niin, että valiokunta voisi tehdä pidempiaikaista visiotyötä Suomelle. Tässä työssä olisi
tärkeää tunnistaa kansallisia menestystekijöitä, joiden aikajänne ulottuu selvästi yli vaali-
kausien. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi ilmastopolitiikka, työllisyyden vahvistaminen,
väestörakenteesta huolehtiminen sekä tulevien sukupolvien mahdollisuuksien turvaami-
nen.

Uskon, että näistä tavoitteista pitäisi ainakin yrittää löytää yhteisymmärrys yli puoluerajo-
jen. Keinot voivat sitten vaihdella riippuen hallituspohjasta. Tämä tulevaisuusvaliokunnan
tekemä pitkän aikavälin visiotyö toimisi strategisen hallitusohjelman pohjana. Kulloinenkin
hallitus tekisi omat sitten tavoitteensa ja hahmottelisi keinot neljäksi vuodeksi kerrallaan
vision raameissa.

Hyvät kuulijat,

25-vuotias tulevaisuusvaliokunta on osoittautunut kestäväksi innovaatioksi. Tulevaisuusvaliokunta on ollut kansainvälisesti uranuurtaja omassa tehtävässään. Valiokunnan työt ovat myös olleet merkittävässä osassa suomalaisen yhteiskunnan ja hallinnon uudistumiskyvyn vahvistamisessa. Tulevaisuusvaliokunta on toiminut monella tapaa uudistusten kiertäjänä ja toivottavasti se toimii jatkossakin tuntosarvena yhteiskunnan uudistustarpeille.

Viime aikaisista töistä haluaisin nostaa esiin muutaman esimerkin kiitoksin. Jakamistalouden ja alustatyön julkaisu täydentää hyvin osaltaan keskustelua työn murroksesta ja nostaa esiin konkreettisia ehdotuksia. Hyvinvoinnin mittaamisen haasteista käyty keskustelu on siivittänyt kehitystyötä meillä valtioneuvoston puolella. Viime vaalikauden pohdinnat valiokunnassa kokeiluiden roolista kehittämisen ja osallistumisen välineenä ovat toimineet vahvana selkärankana käynnissä oleva Kokeileva Suomi-kärkihankkeelle. Myös raportti radikaalista teknologiasta on saanut tällä kaudella jatkoa.

Tulevaisuusvaliokunta on ollut, ja toivon, että jatkossa on yhä enemmän paljon vartijana. Olemme sellaisten yhteiskunnallisten muutosten äärellä, että pitkän aikavälin ja ylisukupolvisen vastuun kantaminen on yhä tärkeämpää.

Ylisukupolvinen ajattelu on tulevaisuustyön ja kestävä kehityksen ytimessä. Ilmastonmuutos, tekoäly, työn murros, teknologian yleinen kehittyminen, ja kansainvälisen järjestelmän narahtelu haastavat päätöksentekijöitä. Meillä nykyisillä sukupolvilla on kenties suurempi mahdollisuus kuin koskaan vaikuttaa tulevien sukupolvien elinolosuhteisiin. Kannetaan sitä vastuuta parhain voimin.

Toivotan valtioneuvoston puolesta lämpimät onnittelut 25-vuotiaalle tulevaisuusvaliokunnalle!



Videotervehdys tulevaisuusvaliokunnalle

EU-komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen



Arvoisa Puhemies, arvoisa valiokunnan puheenjohtaja Steffi, hyvät tulevaisuusvaliokunnan jäsenet, eduskunnan väki.

Suuret kiitokset tästä mahdollisuudesta tervehtiä teitä näin tulevaisuusvaliokunnan merkkipäivänä.

Sain kunnian toimia tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajana vuosina 2003–2007. Aika tuolloin oli toinen, mutta valiokunnan rooli ei ole vähentynyt näiden vuosien aikana lainkaan – päinvastoin.

Kaksi vaalikautta tulevaisuusvaliokunnassa jätti minuun vahvan jäljen. Se vaikutti tapaan nähdä yhteiskunnallisia haasteita. Se opetti paljon tulevista ilmiöistä ja vaikutti vahvasti politiikan painopisteisiin seuraavissa tehtävissä. Erityisesti mieleeni on jäänyt joitakin teemoja, joiden parissa teimme työtä: tietoyhteiskunnan tulevaisuus -raportti avasi ymmärrystä luovasta ja osaamis pohjaisesta taloudesta ja siitä, mistä luovuus syntyy.

Kolme skenaariota Venäjästä -raportti herätti jopa arvostelevaa keskustelua, kun rokenimme luonnostella myös ns. kauhuskenaariota. Se oli kuvitteellinen vaihtoehto, jos

kaikki asiat menisivät pieleen. Valitettavasti tämä skenaario osoittautui lopulta lähimmäksi oikeaa ja todellisuus osoittautui vieläkin karummaksi.

Teimme myös toimivan mallin tulevaisuuden terveydenhuollon järjestämiseksi. Asiasta on sittemmin taidettu käydä vähän laajempaakin keskustelua, muuallakin kuin tulevaisuusvaliokunnassa.

Ennustaminen on vaikea laji, mutta kyky ymmärtää ja arvioida tulevia globaaleja ja yhteiskunnallisia trendejä ja tapahtumia on ensiarvoisen tärkeää. Tämä vuoksi olen aina pitänyt suuressa arvossa tulevaisuusvaliokunnan työtä, jonka tähtäin menee yli hallituskausien.

Nykyinen työni Komission varapuheenjohtajana on paitsi ajankohtaisten asioiden hoitoa, myös hyvin paljon tulevaisuuden ennakkointia. Eurooppalainen taso on oikea taso päätöksentekoon silloin, kun kunnan valtuusto tai eduskunta ei pysty asiaan ratkaisua tuomaan.

Eurooppa tulee olemaan, merkittävästi integroituneempi kolmen vuoden päästä kuin tänään. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi jäsenmaat, kansalaisjärjestöt ja elinkeinoelämä ovat vaatineet lisää eurooppalaisia ratkaisuja ja lainsäädäntöä haasteisiin, joita ei voida ratkaista paikallisella tai kansallisella tasolla. Näistä toimista esimerkkeinä voi mainita, ilmastopolitiikan, kyberpuolustuksen, pääomamarkkinoiden sekä kiertotalouden ja muovipolitiikan kehittämisen. Ja listaa voisi jatkaa.

Nostan seuraavaksi kuusi teemaa, jotka vaikuttavat Euroopan ja Suomen tulevaisuuteen. Nämä ovat asioita, joihin pitää pystyä vaikuttamaan niin Suomessa kuin EU-tasollakin.

Ensimmäiseksi, Euroopan ylivoimaisesti suurin haaste ja uhka tulee sisältämme. Aiemmin laajasti hyväksyttyjä perusarvojamme on alettu haastaa kovemmin kuin koskaan Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen.

Liberaaliin demokratiaan liittyvät oikeusvaltioperiaate, ihmisarvon jakamattomuus, lehdistön vapaus ja vähemmistöjen oikeudet eivät ole enää kaikkialla Euroopassa itsestäänselvyyksiä. Kysymys ei ole vain halpahintaisesta populismista, vaan siitä, että osa johtajistamme uskoo aidosti, että liberaalin demokratian aika on ohi. Kuten totesin, pidän tätä Euroopan suurimpana haasteena ja uhkana.

Toinen kehityshaaste tulee ulkoa. Eurooppaa haastetaan ulkopuolelta vahvemmin kuin vuosiin. Yhdysvallat, Kiina ja Venäjä haastavat Eurooppaa talouden, investointien ja kaupapolitiikan keinoin.

Meitä haastetaan myös politiikalla, missä sääntöperusteinen monenkeskisyys saa väistyä itsekkään voimapolitiikan tieltä. Meitä haastetaan, turvallisuuden ja suvereniteetin aloilla.

Viimeisten neljän vuoden aikana lukuisissa eurooppalaisissa vaaleissa ulkopuoliset tahot ovat olleet osallisina rahoittamalla ääriliikkeitä, hakkeroimalla ja vaikuttamalla mielipiteisiin sosiaalisen median avulla. Tämä on herättänyt kysymyksen ja huolen eurooppalaisesta suvereniteetista.

Kolmas haaste on positiivisempi, mutta ei ongelmaton. Keinoäly tulee muuttamaan yhteiskuntaa, työtä ja taloutta. Kuinka paljon se muuttaa ihmisyyttä, sitä meidän täytyy miettiä tarkkaan.

Neljäs teema on kiertotalous. Se tulee olemaan keinoälyn rinnalla toinen maailmantaloutta eniten muokkaava megatrendi. Tarvitsemme uuden kiertotaloutta tukevan toimintaympäristön kannusteineen.

Viides teema on ilmastonmuutos ja sen ehkäisemiseksi tarvittavat toimet.

Kuudes ja viimeinen teema, jolla tulee olemaan suuri vaikutus tulevaisuuteemme, on Afrikan tulevaisuus.

Hyvät tulevaisuusvaliokunnan jäsenet, komissio on julkaissut useita aihekohtaisia pohdinta-asiakirjoja, esimerkiksi puolustuksesta ja globalisaatiosta. Näiden pohdinta-asiakirjojen tarkoitus on ollut käydä kohdennetumpaa keskustelua kyseisten aiheiden ympäriltä.

Toivon, että tulevaisuusvaliokunta on myös aktiivisesti ottanut osaa Euroopan tulevaisuudesta käytävään keskusteluun ja tuonut esille omat näkökantansa. Nyt on erinomainen tilaisuus ottaa kantaa siihen, kuinka Eurooppaa ja Suomea sen osana tulisi kehittää.

Toivotan teille hyvää ja idearikasta juhlapäivää ja avarakatseista tulevaisuutta, kun jatkatte tärkeää työtänne Suomen hyväksi.

Kommenttipuheenvuorot

Eero Paloheimo, tekniikan tohtori, tulevaisuusvaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja (1993–1995)



Tulevaisuusvaliokunnan perustarkoitus

Ihmiskunta elää esihistoriansa ja historiansa ainutkertaista hetkeä juuri nyt. Historiasta ei löydetä esimerkkiä samanlaisesta tilanteesta. Koskaan aikaisemmin ei ihmiskunnalta ole vaadittu samanlaista, yhteistä rintamaa tulevaisuuden uhkatekijöiden torjumiseksi.

Todennäköisesti meidän sukupolvemme jää onnekkaimmaksi sukupolveksi verrattuna aikaisempiin ja lähimpiin seuraaviin. Kaikki tämä kuormittaa meitä merkittäväällä vastuulla, suuremmalla kuin edeltäjillemme ja seuraajillemme on säilytetty.

Nyt tarvitaan luovuutta, menneen kopiointi ei riitä.

Kulunut sanonta: "ennustaminen, varsinkin tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa", ei ole totta. Tärkeimmät kehityskulut – ainakin kaksi merkittävintä – ovat ennustettavissa. Ne ovat maailman väkiluku ja keskilämpötila.

Vuosisatamme lopulla kumpikin näistä ovat kasvaneet merkittävästi nykyisestä. Maailman väkiluku on silloin noin 11 miljardia ja kääntyy ehkä sitten laskuun. Keskilämpötila on kasvanut nykyisestä ainakin 2-3 astetta ja sen kasvu on luonteeltaan kiihtyvää, ei lineaarinen.

Jo ennen vuotta 2100 nämä kaksi muutosta ovat ymmärretty ylivoimaisesti merkittävimmiksi ongelmiksi maapallolla. Ne ovat kaikkien muiden ekologisten ja sosiaalisten ongelmien äiti ja isä.

Kun hätätila pahenee, ilmestyy sosiaalisten ja ekologisten kriisien rinnalle väistämättä kolmas kriisi; moraalinen. Maapallon kulttuuripiirit ja kansat käyvät silloin selviytymiskampailua ja keinot tuossa taistelussa kovenevat.

Tulevaisuusvaliokuntaa tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Tulevaisuusvaliokunnan tärkein tehtävä on löytää ja analysoida keskipitkän aikavälin todennäköisimmät ongelmat. Tarkoitan keskipitkällä aikavälillä noin kymmentä eduskunnan vaalikautta, 40 vuotta. Tuon ajan kuluttua joku nykyisistä kansanedustajista on vielä eduskunnassa. 40 vuotta sitten täällä olivat nuorukaiset Zyskowicz ja Pekkarinen.

Mainitsemani analysointi ei riitä tulevaisuusvaliokunnan toimenkuvaksi. Tulevaisuutta ei vain ennusteta, vaan sitä suunnitellaan ja parhaimmillaan tehdään. Koska kysymys on eduskunnan instituutiosta eikä keskustelukerhosta, tulee tulevaisuusvaliokunnan tuottaa myös konkreettisia tuloksia. Tulevaisuusvaliokunnan selvityksillä, analyyseillä ja toimenpide-ehdotuksilla täytyy olla vaikutuksensa myös päivänkohtaiseen lainsäädäntöön. Kaiken lainsäädännön tulisi ottaa huomioon myös todennäköisin, keskipitkän aikavälin tulevaisuus. Tästä sidoksesta huolehtiminen on ensisijaisesti tulevaisuusvaliokunnan oma tehtävä, ei lakeja säättävien ja budjetteja laativien valiokuntien. Dialogi on kuitenkin ja tietysti välttämätön.

Tulevaisuusvaliokunnan on sivuutettava päivänpoliittiset valtakiiat, oltava niitä laajakattaisempi. Suomi ei voi ohjata maapallon tulevaisuutta, mutta voimme varautua siihen. Josain määrin meillä lienee kuitenkin mahdollista vaikuttaa Euroopan tulevaisuuteen.

Verratessa Kiinaan, Afrikkaan ja Yhdysvaltoihin, tuntuu joskus siltä, että Eurooppa on rikkaan aatelisperheen tuhlajapoika, joka rehastelee esi-isänsä ansioilla. Euroopan roolia maailmassa kannattaisi ehkä tarkistaa.

Tulevaisuusvaliokunnan saavutukset yllättävät, ja hyvin myönteisesti. Rohkenen syyttää mediaa vähäisestä kiinnostuksesta. Valiokunta ansaitsisi enemmän huomiota kuin puolueiden julkisuushakuinen nahistelu ja pikku skandaalit.

Lopuksi vielä: meidän kaikkien kannattaisi pohtia enemmän tulevaisuuden näkymiä. Silloin välttyisimme pahimmalta jälkipolvien kritiikiltä. Sehän kuuluu joka tapauksessa näin: "eivätkö ne tomppelit älynneet tehdä mitään?"⁴

⁴ Kokouksen jälkeen Eero Paloheimo lähetti tulevaisuusvaliokuntaan kiitoksen hyvin sujuneesta juhla kokouksesta, sekä vielä yhden toimenpide-ehdotuksen: *"Voisikohan TuV ottaa käyttännöksi, että isojen kysymysten kohdalla - kuten sote-uudistus - ei kysyttäisi vain perustuslakivaliokunnan kantaa, vaan myös TuV:n kantaa. TuV tekisi tästä rakentavan aloitteen. Tällä ei ole juridista merkitystä, mutta tietty moraalinen merkitys kuitenkin. Kun tehdään lainsäädäntöä, jonka tarkoitus on ulottua useamman vaalikauden ylitse, eikä olla ensisijaisesti seuraavien vaalien pontimena, tämä olisi mielestäni paikallaan."*

Arvoisat tulevaisuudentekijät,

kiitos mahdollisuudesta käyttää kommenttipuheenvuoro tämän ainutlaatuisen valiokunnan juhla kokouksessa!

Suomi on tulevaisuuspolitiikan edelläkävijä ja mallimaa. Meillä tehdään laadukasta tulevaisuudentutkimusta, meillä on kattava kansallinen ennakointijärjestelmä, meillä on Sitra, ja meillä on hallituksen tulevaisuusselontekoprosessi sekä tietystikin kansainvälisesti ainutlaatuiseksi tunnustettu eduskunnan tulevaisuusvaliokunta. Maailmalta ei löydy toista vastaavaa kokonaisuutta. Tässä kuten monessa muussakin vahvuudessamme olisi tärkeää oppia näkemään se hyvä, joka ei ole itsestäänselvyys muualla.

Hyvästäkin on kuitenkin aina mahdollista tehdä vielä parempi. Esitän seuraavaksi muutamia ajatuksia ja ideoita tähän.

Kansallisen ennakointijärjestelmämme arviointi on käynnistymässä ja se tulee tarjoamaan arvokkaita näkemyksiä ennakointitoimintamme jatkokehitykseen. Uskallan rohkeasti ennakoida, että osa kehitysehdotuksista tulee liittymään ennakointitiedon nykyistä parempaan hyödyntämiseen päätöksenteossa. Ennakointitiedon parempaa hyödyntämistä edesauttaa jo käynnistyneiden kansallisen ennakointiverkoston temaattisten keskittymien edelleen vahvistaminen. Jos ja kun laadukasta ja keskeisiin teemoihin kohdistuvaa ennakointitietoa on jatkossa yhä paremmin tarjolla, olisi hyvä pohtia myös eduskunnassa, mitä voitaisiin tehdä tämän tiedon hyödyntämiseksi poliittisessa päätöksenteossa.

Herätän tässä ajatuksen siitä olisiko eduskunnan eri valiokuntien työskentelyssä mahdollista huomioida nykyistä systemaattisemmin kansallisen ennakointityön tuotoksia. Tämä voitaisiin käytännössä toteuttaa hyödyntämällä ennakointiverkoston tuloksia säännöllisesti kaikissa valiokunnissa osana normaalia kuulemiskäytäntöä.

Rohkeampana ideana esitän, mahtaisiko jokaisen valiokunnan vuosikelloon mahtua oman vastualueen ennakointitietoon tutustuminen kerran vuodessa, kootusti ja esimerkiksi työpajamaisesti. Tällaiset työpajat voitaisiin haluttaessa toteuttaa myös avoimina kuulemisina tai niissä voitaisiin hyödyntää syötteinä niitä tulkintoja, joita olisi ensin kerätty kansalaiskeskusteluista. Tulevaisuusvaliokunnalle voitaisiin kenties sopia jokin tällaisia työpajakokonaisuuksia ja niiden tuottamia näkemyksiä kehittävä ja yhteenvetävä rooli?

Yksi Sitran julkaiseman Kansanvallan peruskorjaus -selvityksen ehdotuksista on, että eduskunta voisi harkita oman vuosikellonsa uudistamista siten, että erityisesti budjettikäsittelystä vapautuisi enemmän aikaa strategisille pitkän tähtäimen kysymyksille sekä kansanedustajien kouluttautumiselle. Eduskunta jos mikä on pysyvänä instituutiona arvokas ja luonteva kansallisen tason foorumi tulevaisuudesta käytävälle jatkuvalle ja aktiiviselle keskustelulle. Kuten pääministeri jo totesi, useat megatrendit sekä niihin liittyvät ilmiöt ovat vaikutuksiltaan pitkäkestoisia ja vaativat pitkäjänteistä politiikkaa. Pääministerin ajatus tulevaisuusvaliokunnan roolin vahvistamisesta strategisen hallitusohjelman yhteisen vision

valmistelussa on erittäin kannatettava. Tämän lisäksi tulevaisuuskeskustelua olisi hyvä käydä säännöllisesti myös Eduskunnan suuressa salissa.

Laajemmin kaikissa valiokunnissa tapahtuva ennakointitiedon käsittely sekä säännöllinen tulevaisuusdialogi suuressa salissa voisivat muodostaa tilauksen myös hallituksen tulevaisuusselontekoprosessin kehittämiseksi entistä jatkuvammaksi hallituksen ja eduskunnan välillä. Tämä mahdollistaisi useamman kuin yhden teeman samanaikaisen käsittelyn hallituksen ja eduskunnan välisessä dialogissa ja voisi jatkuvana prosessina tehdä entistä helpommaksi käynnistää tästä dialogista nousevia uudistusaloitteita hallituskausien sisällä. Jo kuluvalle hallituskaudelle tulevaisuusselonteossa on testattu tällaista kaksivaiheisuuteen siirtymistä hienolla tavalla työn tulevaisuustematiikan alueella.

Lopuksi haluan onnitella tulevaisuusvaliokuntaa siitä, että se on kautta aikain rohkeasti tarttunut tulevaisuuden kysymyksiin ja megatrendeihin kuten ilmastonmuutos ja digitalisaatio. Haluan lisäksi lämpimästi kiittää valiokuntaa siitä läheisestä yhteistyöstä, jota olemme valiokunnan ja Sitran välillä kehittäneet. Uusi yhteistyömallimme on entisestään tiivistänyt ja säännöllistänyt tulevaisuusvaliokunnan ja Sitran välistä dialogia. Toivon, että yhteistyömme jatkuu tiiviinä ja saa yhä uusia muotoja tulevaisuudessa. Onnittelen sydämelisesti 25-vuotiasta tulevaisuusvaliokuntaa!

Arvoisa puhemies, hyvä kansanedustajat ja tulevaisuusvaliokunnan ystävät!

Ensiksi haluan onnitella Tulevaisuusvaliokuntaa merkkipäivän johdosta. Tulevaisuusvaliokunnasta on tullut kansallisesti ja kansainvälisesti tunnettu ja tunnustettu parlamentaarinen elin. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja tulevaisuusvaliokunnan taipale on ollut jotakuinkin saman pituinen. Kuluneen 25 vuoden aikana tapahtuneet muutokset ovat olleet hyvässä ja pahassa merkittäviä ja uusia muutoksia on näköpiirissämme. Olemme tulleet entistä tietoisemmiksi tulevaisuuteen liittyvistä uhkista ja mahdollisuuksista. Tulevaisuustietoisuuden kasvu on ollut osaltaan valiokunnan työn tulosta ja toivonkin tämän työn jatkuvan.

Meillä on näköpiirissä tulevaisuus, jossa koko ihmiskunnan olemassaolo vaarantuu. Syiden kimppu on kompleksinen, mutta ihmistoiminta on keskeisin tekijä. Olemme itse suurimpia syyppäitä uhkaavaan tilanteeseen, mutta meillä on vielä mahdollisuuksia niin sanotusti kääntää kelkkamme. Tulevaisuusvaliokunnan on oltava mukana maailman pelastamistal-koissa. Globaali, kompleksi, kytkennällinen ja jatkuvassa muutoksessa oleva maailma tarvitsee systeemin kaikkia osapuolia itsensä korjaamiseen, vapaamatkustajille ei ole tilaa. Mielestäni tulevaisuuspolitiikan ja sen osana tulevaisuusvaliokunnan tärkein tehtävä onkin ottaa tämä uhkakimppu tosissaan ja tavoitella kestävää tulevaisuutta niin ihmisille kuin ympäristölle.

Juhlapäivän aiheena on tulevaisuuspolitiikka, mitä se on, mitä sen pitäisi olla. Poliitiikan luonteeseen kuuluu esittää lupauksia ja visioita, joihin kansalaiset ottavat kantaa vaaliuurnilla. Tulevaisuuspolitiikka on pitkän aikavälin haasteiden ja mahdollisuuksien luotaa-mista, visioiden ja missioiden rakentamista, visioiden toteuttamisen edellytysten etsintää, tulevaisuussignaalien seuranta ja niiden vaikutusten arviointia. Olennainen osa tulevai-suuspolitiikkaa on tulevaisuuden tietoinen tekeminen päätöksenteon kautta. Tulevaisuutta tehdään käytännössä koko ajan poliittisessa päätöksenteossa. Tulevaisuuspolitiikka on po-litiikkaa, jota tehdään tietoisesti tulevaisuusorientoituneesti ja vastuullisuutta osoittaen.

Politiikkaa toteutetaan Suomessa kansanvaltaisessa järjestelmässä. Abraham Lincoln sanoi vuonna 1863 kuuluisassa Gettysburgin puheessaan, että demokraattisen hallinnon tulisi olla kansalaisten hallinto, kansalaisten hoitama ja kansalaisia varten ("Government of the people, by the people, for the people"). Tulevaisuuspolitiikan kannalta haasteellista on tuo kansalaisia varten osio. Tulevaisuudestahan ei voi olla täysin varma. Voimme esittää siis kilpailevia visioita, joista pitää valita. Mikä on kansalaisten rooli toivottavan tulevaisuuden visioiden ja vaadittujen toimenpiteiden määrittelyssä? Miten kansalaisille antaa mahdolli-suuksia osallistua myös vaalikauden aikana nopeiden muutosten aikakaudella? Tulevai-suusvaliokunta on käyttänyt joukkoistamista yhtenä keinona tuoda kansalaismielipiteitä esiin.

Toinen esimerkki: Suomen Tulevaisuuspäivää vietetään seuraavan kerran 1.3.2019. Tule-vaisuusvaliokunta on mukana järjestelyissä. Tarkoituksena on kutsua kouluja, kuntia, yri-

tyksiä ja kaikenlaisia organisaatioita ja toimijoita järjestämään omanlaisensa Tulevaisuus-päivä ja visioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Tulevaisuuspäivänä tehdään tulevaisuudesta konkreettista ja levitetään ymmärrystä siitä, että me kaikki teemme tulevaisuutta joka päivä. Järjestäjät, joita on lukuisia, tarjoavat välineitä rakentamaan tulevaisuusdialogiin ja tulevaisuuksien visiointiin.

Demokratian tulevaisuudelle on paljon odotuksia ladattu internettiin ja sosiaaliseen mediaan. Niillä onkin kiistämättömiä etuja esimerkiksi tiedon välityksen ja käsittelyn nopeuden ja määrän suhteen. Valitettavasti ne eivät vielä tavoita kaikkia eivätkä kaikki halua tai osaa käyttää niitä. Some-keskustelu ajautuu liian usein ääripäiden hedelmättömään syytelyyn ja vihapuheeseen. Digitaalinen kuilu on edelleen olemassa. Jatkossa akuutti kysymys tulee olemaan, miten paljon annamme valtaa oppiville koneille ja keinoälylle.

Arvoisat läsnäolijat! Tulevaisuusvaliokunnan tulevaisuuteen kuuluu kiperiä kysymyksiä, ilkeitä ongelmia ja haasteita, joiden ratkaiseminen vaatii yhteistyötä, uutta tietoa, kansalaisten osallistumista ja rohkeita aloitteita. Toivon valiokunnalle työntäyteisiä ja toivottavasti myös työtyytyväisyyttä sisältäviä vuosia.

Onnittelen vielä kertaalleen tulevaisuusvaliokuntaa ensimmäisen 25 vuoden saavutuksista.

Kiitos!

Sirkka Heinonen, professori, Tulevaisuuden tutkimuksen seuran varapuheenjohtaja

Arvoisa Puhemies, pääministeri, hyvät kansanedustajat ja koko juhlaväki!

Onnittelen Tulevaisuuden tutkimuksen seuran puolesta Tulevaisuusvaliokuntaa sen neljännesvuosisataisesta ansiokkaasta taipaleesta.

Minulla on ollut ilo seurata Tulevaisuusvaliokunnan syntyä ja kehitystä sen eri vaiheissa. Tulevaisuuden tutkimuksen seura on tehnyt yhteistyötä valiokunnan kanssa monenlaisissa muodoissa vuosien mittaan ja jatkossa tällaista yhteistyötä voisi jopa tiivistää. Vuonna 1980 perustetun seuran jäseniä on ollut valiokunnassa kuultavana ja heitä on osallistunut erilaisiin taustatutkimuksiin, viimeisimpänä radikaalien teknologioiden osalta. Yhteistyöhön voidaan keksiä myös aivan uusia avauksia tarpeen mukaan.

Merkittävin etappi Suomelle ja tulevaisuuskientutkimuksen yhteisölle oli kuitenkin itse Tulevaisuusvaliokunnan perustaminen – kyseessä on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen sosiaalinen innovaatio. Valiokunta on edelläkävijä kokonaisvaltaisen ja kokeellisenkin tulevaisuuspolitiikan luomisessa.

Maailmalla Suomi tunnetaan niin laadukkaasta koulutusjärjestelmästä kuin myös tulevaisuusvaliokunnastaan. Suomalainen perusvoima – sisu – on mielestäni itse asiassa tulevaisuusresilienssiä – kykyä selvitä tulevaisuuden eteemme tuomista vaikeistakin oloista ja muutoksista, niin teknologian, talouden kuin yhteiskunnallisten disruptioiden suhteen. Peräänkuulutan Tulevaisuusvaliokunnan roolia myös kulttuuristen muutosten tuntosarvina, tulkkina ja katalysoijana.

Tuon tähän tilaisuuteen onnittelut Tulevaisuusvaliokunnalle suoraan myös Washingtonista, josta saavuin muutama päivä sitten tutkijavierailulta. Sain kutsun vierailla kongressissa ja tapasin myös Millennium-hankkeen johtajan Jerome Glennin. Hän vieraili tulevaisuusvaliokunnassa kuluvan vuoden kesäkuussa ja on juuri päivittänyt kansainvälisiin delfoi-kyselyihin perustuen työn ja teknologian skenaariot vuoteen 2050 ja niihin liittyvät politiikkatoimenpiteet. Näitä voi peilata yksittäisen maan omiin oloihin reflektoiden – myös Suomen. Glennin onnitteluviestinä valiokunnalle on vahva suositus siitä, että Suomen Tulevaisuusvaliokunta voisi auttaa muitakin maita seuraamaan menestyksestä esimerkkiään tulevaisuuspolitiikasta ja perustamaan vastaavanlaisia valiokuntia eri maiden parlamentteihin. Hänen visionsa on, että Suomi voisi sitten olla johtavassa asemassa tällaisen uuden globaalin tulevaisuusvaliokunnista muodostuvan verkoston luotsaamisessa ja paremman maailman tulevaisuuspoliittisessa rakentamisessa kaikille.

Oma viestini on, että tulevaisuuskientutkimusta pitää jatkuvasti kehittää, yleistajuistaa ja hyödyntää siten, että se palvelee suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointia ja koko ihmiskuntaa. Tulevaisuusvaliokunnalla on keskeinen rooli tässä tehtävässä ja koko kansakunnan tulevaisuuden yhteisöllisessä määrittämisessä. Tulevaisuusvaliokunta on ottanut askeleita myös ennakointimetodien osaamisen ja hyödyntämisen suuntaan omassa toiminnassaan ja

ammentaessaan tulevaisuuskientutkimuksen elementtejä. Rohkeana esimerkkinä mainittakoon joitain vuosia sitten toteutettu mustien joutsenien koko kansalle avoin kirjoituskilpailu. Kannustankin tulevaisuusvaliokuntaa jatkamaan tällä tiellä ja tekemään omasta tulevaisuudestaan ja toiminnastaan seuraavan neljännesvuosisadan aikatahtäimelle luovan tulevaisuusprosessin lopputuloksenaan vaikkapa transformatiiviset skenaariot ja tiekartta roolistaan tulevaisuuspolitiikan osallistavana ja luovana toteuttajana.

Vielä kerran lämpimät onnittelut valiokunnalle Tulevaisuuden tutkimuksen seuran puolesta!

Arvoisat tulevaisuusvaliokunnan jäsenet, hyvät juhluvieraat!

Minulla on tänään kunnia edustaa tässä juhlassa Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskusta, jossa työskentelen Eurooppa-tutkimuksen erikoistutkijana. Eurooppa – lyhyesti ilmaistuna – on varmasti yksi Suomen tulevaisuuden keskeisistä viitekehyksistä. Tämä sekä maantieteen että poliittisten arvo- ja strategiavalintojemme valossa.

Eduskunnan ja Turun yliopiston yhdessä vuonna 2002 allekirjoittaman ja vuonna 2018 päivitetyn perustamisasiakirjan mukaan eduskuntatutkimuksen keskuksen ”tulee edistää suomalaista ja eurooppalaista demokratiaa, parlamentarismia ja kansanedustuslaitosta koskevaa tutkimusta”. Viime kädessä tutkimustoimintamme tähtää demokraattisen parlamentaarisen järjestelmän vahvistamiseen ja sitä kohtaa tunnetun luottamuksen lisääntymiseen. Sen toteaminen, että tämä tehtävä on sekä tänään että – ja etenkin – tulevaisuudessa yhteinen intressimme, lienee kaikille tässä salissa oleville itsestäänselvyys. Mutta se on myös hyvä lausua aika ajoin ääneen.

Yliopistojen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen näkökulmasta eduskuntatutkimuksen keskuksen yhtenä tehtävänä on tukea eduskunnan tiedonintressejä toteuttamalla tutkimusta, osaltaan tukisi kansanvaltaisen järjestelmämme legitimitietin vahvistamista. Vaikka tutkimuksen katse on aina menneessä, jo tapahtuneessa, tutkijoilta saa ja tuleeikin vaatia kykyä osata soveltaa kumuloitunutta tietämystään menneisyydestä sellaisten tulevaisuuksien hahmotteluun, jotka nykytilanteessa näyttävät mahdollisilta. Poliittisessa päätöksenteossa kun on aina kysy myös tulevaisuuspolitiikasta, kamppailusta mahdollisista tulevaisuuksista. Tulevaisuusvaliokunnalla on tässä prosessissa yksi avainrooleista ja on vain kohtuullista, että tulevaisuusvaliokunta voi suunnata katseensa tulevaisuuteen luotettavan, asiantuntevan, tutkitun tiedon avulla.

Eduskuntatutkimuksen keskus – joka, sivumennen sanottuna on maan ainoa akateeminen yksikkö, jonka nimestä löytyy sana ”eduskunta” – on kansallisesti johtava suomalaista politiikkaa koskevaa tutkimustietoa tuottava tutkimuslaitos, jolla on hyvä ja toimiva yhteistyösuhde eduskunnan kanssa. Monet parhaillaan käynnissä olevista tutkimushankkeistamme ovat myös tulevaisuusvaliokunnan ja tulevaisuuspolitiikan näkökulmasta relevantteja. Poimin tässä vain muutaman ”rusinan pullasta”:

- Osana Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa ”Kansalaisuuden kuplat ja kuilut”-hanketta tutkimme poliitikkojen verkostoja, sidonnaisuuksia ja kokemusta oman toiminnan vaikuttavuudesta;
- Suomalaisen kansanvallan vaaran paikat ja vahvuustekijät 1917-2020 -hanke avaa pitkän historiallisen perspektiivin demokratiaa ja sen legitimitiettiä meillä uhanneisiin ilmiöihin sekä suomalaisen demokratian menestystä ja resilienssiä selittäviin tekijöihin;

- Useampi hanke tarkastelee populismin valtavirtaistumista, tähän vaikuttavia tekijöitä sekä sosiaalisen median ja Internetin vaikutusta politiikan prosesseihin;

Eurooppa-tutkijana olen erityisen iloinen, että minulla on mahdollisuus tuoda näihin – ja muihin – hankkeisiimme mukaan vertaileva, eurooppalainen ulottuvuus. Näin keskustamme voi tulevaisuudessa yhä vahvemmin antaa tutkittua tietoa myös sen perusteella, mitä kenties voisimme oppia muualla hyviksi osoittautuneista käytännöistä.

Tulevaisuuspolitiikassa on yhä vahvemmin kyse myös tiedolla johtamisesta. Tämä vaatii tuekseen tutkimukseen pohjautuvaa tietoa demokratian toimintaa haastavista ja päätöksentekoon erilaisia kitkatekijöitä tuovista ilmiöistä. Tulevaisuusvaliokunnalla on tässä yksi avainrooleista – rooli, jota valiokunta on menestyksekkäästi toteuttanut jo neljännesvuosisadan ajan. Eduskuntatutkimuksen keskuksen puolesta esitän lämpimät onnittelumme menestyksekkään taipaleen johdosta. Uskomme, että yhdessä voimme vahvistaa tulevaisuuspolitiikan roolia myös tulevalla neljännesvuosisadalla!

Kiitos!



EDUSKUNTA RIKSDAGEN

ISBN 978-951-53-3716-0 (NID.) • ISBN 978-951-53-3717-7 (PDF)
ISSN 2342-6594 (PAINETTU) • ISSN 2342-6608 (VERKKOJULKAISU)